

УДК 82-92Багрянний
DOI <https://doi.org/10.32838/2710-4656/2021.3-2/38>

Козак С. Б.

Інститут літератури імені Т. Г. Шевченка
Національної академії наук України

ІВАН БАГРЯНИЙ І ЗАВДАННЯ ПРЕСИ УКРАЇНСЬКОЇ ПОЛІТИЧНОЇ ЕМІГРАЦІЇ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ ЧАСОПИСУ «УКРАЇНСЬКІ ВІСТІ», НІМЕЧЧИНА, 1945–1963)

Часопис «Українські вісті», який виходив у Німеччині й США впродовж 55 років, є важливим джерелом для вивчення проблематики преси української еміграції після Другої світової війни. Вагоме місце в контексті теми посідають статті відомого публіциста й письменника Івана Багряного. Зокрема, він присвячує свої публікації важливій ролі преси в умовах чужини, діяльності Союзу українських журналістів, типовим питанням існування еміграційної періодики, проблемі свободи слова в підрадянській Україні, різним етапам історії «Українські вісті», часто виступає на їх захист, відгукується на матеріали інших видань, порушує низку інших суттєвих проблем, які були актуальними для української закордонної преси після Другої світової війни. Мета дослідження – крізь призму публікацій автора в газеті «Українські вісті», які присвячені темі преси, з'ясувати їх проблематику, підстави й час написання, а також роль у формуванні національно-державницької ідеології в середовищі українського еміграційного суспільства. Головним методом досягнення мети став аналіз циклу матеріалів І. Багряного про пресу на сторінках «Українські вісті» (хронологічні межі такі: перший допис – «На варті» (Ч. 42. – 20 липня 1947 р.), остання публікація на тему – «Зброя першої лінії» (Ч. 14. – 23 лютого 1956 р.)). Таким чином, опрацьовано низку маловідомих матеріалів, з'ясовано їхнє тематично-жанрове наповнення, здобуто новий цінний фактаж з історії видання. Зокрема, вдалося встановити, що кожна зі статей побачила світ до якоїсь важливої дати чи події в історії часопису, але всі разом вони ілюструють суттєві етапи не лише історії української преси, а й історії української діаспори, її багатогранної діяльності, спрямованої на боротьбу за національне буття українського народу, сприяють відтворенню цілісної картини перебування українців у багатьох країнах світу.

Ключові слова: часопис, «Українські вісті», Іван Багрянний, еміграція, преса.

Постановка проблеми. Увага до змісту часопису «Українські вісті» (далі – «УВ») як до одного з найпомітніших джерел для вивчення історії преси української еміграції цілком закономірна. Особливість цього видання (перше число «УВ» побачило світ 19 листопада 1945 р.) полягає в тому, що воно належить до реєстру найголовніших періодичних видань діаспори, бо, проіснувавши 55 років, стало не лише винятковим явищем в історії української журналістики, а й послідовним «збирачем» подій і фактів з історії еміграційної преси, її своєрідним «біографом». Тут знайшли своє місце статті Івана Багряного, Олексія Коновала, Віталія Бендера, Михайла Воскобійника, Анатолія Курдидика, Богдана Осадчука, Василя Гришка, Олександра Зозулі й інших авторів, які присвятили матеріали темі преси української діаспори [1]. Таким чином, статті І. Багряного в «УВ» були й залишаються однією з найважливіших серед небагатьох відомих нині основ для вивчення проблематики преси укра-

їнської політичної еміграції після Другої світової війни. Цим суттєвим чинником насамперед і викликана актуальність теми нашого дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Щодо історіографії питання, то варто зазначити, що тема періодичних видань української еміграції дедалі більше зацікавлює українських науковців (приміром, розвідки М. Присяжного [2], Н. Сидоренко [3], багатьох інших дослідників). Своєрідним мотивом такого інтересу стають праці закордонних авторів (А. Животко, С. Наріжний, В. Маруняк, А. Курдидик, І. Стебельський) і книжки спогадів відомих представників діаспори. Публіцистику Івана Багряного, переважна частина якої побачила світ на сторінках «УВ», ґрунтовно проаналізував Іван Дзюба [4]. Особливу увагу вивченню публіцистики й епістолярної спадщини І. Багряного приділив відомий громадський діяч діаспори Олексій Коновал [5]. Частково проблематику періодичних видань ді-

спори на шпальтах «УВ» розглянуто в статті, яка належить авторові дослідження [6]. Утім, окремої розвідки, яка була б присвячена проблематиці преси української еміграції в матеріалах Івана Багряного на сторінках «УВ», досі не створено.

Постановка завдання. Мета дослідження – кризь призму публікацій Івана Багряного в газеті «УВ», які присвячені темі преси, з'ясувати їх проблематику, підстави й час написання, а також роль у формуванні національно-державницької ідеології в середовищі українського еміграційного суспільства.

Головним методом досягнення мети став аналіз циклу матеріалів І. Багряного про пресу в газеті «УВ» (їхні хронологічні межі такі: перший допис – «На варті» (Ч. 42. – 20 липня 1947 р.), остання публікація тематики – «Зброя першої лінії» (Ч. 14. – 23 лютого 1956 р.)). Завдяки історичному методу об'єкти досліджено в хронологічній послідовності. Таким чином, на підставі вивчення матеріалів автора, які стосуються теми преси української еміграції, опрацьовано масив маловідомих публікацій, з'ясовано їхнє тематично-жанрове наповнення. Для теоретичної оцінки значення спадщини І. Багряного про пресу використано метод узагальнення.

Виклад основного матеріалу. Серед численних дописів Івана Багряного, які побачили світ на шпальтах часопису «УВ», окреме важливе місце посідають матеріали на тему преси. Це статті, замітки, відгуки, виступи, доповіді, які стосуються багатоаспектної проблематики існування газет і журналів післявоєнної доби, від середини 1940-х – до початку 1960-х років, тобто охоплюють, уважай, увесь період перебування відомого політика й письменника на чужині. Зокрема, він присвячує свої публікації ролі преси у формуванні національної свідомості читачів в умовах чужини, діяльності Союзу українських журналістів, типовим питанням існування еміграційної періодики, свободі «слова, совісті й преси за залізною заслоною», різним етапам історії «УВ», часто виступає на їх захист, коли, приміром, керівництво Центрального представництва українців еміграції (ЦПУЕ) намагалось «або закрити часопис, або зробити його своїм рупором» [7], відгукується на матеріали інших видань (еміграційні «Національна трибуна», «Сучасна Україна», радянські «Известия»), порушує низку інших суттєвих проблем, які були актуальними для української закордонної преси після Другої світової війни.

На особливу увагу заслуговує цикл публікацій Івана Багряного, який складається з п'яти його

статей: «На варті» (Ч. 42. – 20 липня 1947 р.), «Великий іспит» (Ч. 39. – 14 травня 1950 р.), «Проба вартостей» (Ч. 35. – 29 квітня 1951 р.), «Наша преса» (Ч. 22. – 6 березня 1955 р.), «Зброя першої лінії» (Ч. 14. – 23 лютого 1956 р.). І хоча кожен із цих матеріалів написано з нагоди якоїсь дати в історії часопису «УВ», але їх зміст має значно ширше значення, охоплює проблематику не лише цього видання, а загалом тогочасної преси діаспори, стосується основоположних принципів і головних орієнтирів періодики, яка з'являлася поза Україною.

Так, першу із циклу названих статей – «На варті» – написано в липні 1947 р. із нагоди виходу у світ сотого номера часопису. Важливо, що вже в цій публікації автор наголошує: «Роблячи підсумки в цьому сотому числі й спираючись на всі 99 попередніх, перевіряючи себе, хочемо ось тут ствердити найбільш засадниче для нас у всій нашій роботі, а саме – на варті чийх же інтересів ми стояли?». У статті Іван Багряний дає вичерпну відповідь на це, по суті, риторичне (якщо брати до уваги ті обставини, в яких видавали газету «УВ», і те, з чийх вуст прозвучали ці слова) запитання: «І ось тепер, переглянувши всі сто чисел як документ тяжкої та напруженої праці багатьох і багатьох людей, ми можемо з гордістю сказати: «Ми весь час стояли на варті інтересів українського народу» [8].

Закономірно, що вже в цій – хронологічно першій – статті циклу на тему преси Іван Багряний наголошує на колосальному вкладі енергії (інтелектуальної, фізичної та духовної) не тільки співпрацівників редакції та друкарні, а й «певної (та дуже великої) частини еміграції», що «гаряче підтримувала» «УВ» словом і ділом. Ця підтримка була визначальною в історії газети, яку творили в тяжких умовах емігрантського життя, «за найбільших труднощів, яких будь-коли й будь-який український часопис зазнавав».

На переконання І. Багряного, теми й реєстр авторів перших ста номерів промовляють самі за себе. Мало того: автори часопису для відомого публіциста – не просто дописувачі, а «войовники пера й слова». Адже «всі 99 чисел не тільки рясніють, а й пишуться іменами письменників, політичних і громадських діячів, духовних осіб, науковців і звичайних громадян – людей різних політичних переконань, представників усіх відтінків української політичної думки» [9, с. 15]. Усіх їх публіцист окреслює своєрідним статусом – «духовними співбудівничими» газети «УВ».

Саме це, на думку І. Багряного, дає моральне право й підстави з гордістю стверджувати, що

часопис «УВ» «не був, ані не став» будь-яким вузькопартійним органом, не дався збитися на манівці дрібного політиканства, а був і є в найширшому розумінні «демократичним часописом, трибуною вільної української думки» [10, с. 15].

Вдаючись до огляду публікацій, починаючи від статті «За слово правди» й продовжуючи іншими, які написані в початковий період існування видання, І. Багрянний наголошує, що «УВ» обстоюють право на свободу слова, тримають єдину лінію безперервного наступу на ворога української ідеї, на ворога принципів демократії. Зважмо на те, що тоді, майже одразу після війни, риторика щодо «демократії» мала особливий смисл і мотивацію.

Служіння часопису інтересам незалежної України – тема, яка знаходить своє продовження і в інших статтях циклу, зокрема в хронологічно наступній під назвою «**Великий іспит**», що окреслює черговий важливий етап в історії «УВ». Написана вона в травні 1950 р. (до виходу у світ 400-го числа), у важкий для всієї преси української еміграції період, після грошової реформи в Німеччині й за умов, коли значна частина передплатників українських видань уже реемігрувала до заокеанських країн, де створила інші газети й журнали в нових умовах, а більшість періодичних видань у Німеччині змушена була припинити своє існування. Саме на тлі таких реалій особливо помітний подвиг творців і передплатників цього часопису: «УВ» вистояли й продовжили – на час написання статті – шостий рік свого виходу. Уже сам по собі цей факт не міг не викликати подиву й пошани.

Варто зауважити, що саме в цій статті автор відповідає на запитання, завдяки чому й хто саме спричинився до тривалого існування часопису, наголошуючи: «Скільки ще ця газета витримає – невідомо, але, напевно, витримає ще довго, бо спирається на найбільший капітал, який тільки може бути, – на людину – на українську людину нової формації» [11]. У «Великому іспиті» Іван Багрянний головною підставою довготривалого виходу з друку часопису вважає те, що «УВ» спиралися на тих, хто виріс і загартувався в більшовицькому пеклі й у своїй більшості, за словами автора, становив нову українську політичну еміграцію, хоч і розпорошену по світах, але об'єднану спільною великою ідеєю.

Великий іспит пов'язаний із великою ідеєю. Утім, це був великий іспит не лише для колективу редакційних працівників, а й для всієї східноукраїнської еміграції, хоча до творців і передплатників часопису належали, звісно, не тільки представники центральних і східних теренів України.

Водночас добре усвідомлюючи, що еміграційний часопис – це не «ню-йоркський «Таймс», І. Багрянний переконливо доводив і те, що «УВ» – це газета, в порівнянні з якою, приміром, офіціоз СРСР «Правда» видається занадто сірою – і формою, і змістом. На перший погляд, може здатися, що це «порівняння непорівнюваного». Але цей сумнів відкидають подальші аргументи публіциста. Основна відмінність і перевага, за його визначенням, полягають в ідейному рівні, в незрівнянній ідейній і моральній вищості. І творцями цієї моральної вищості є не «великопотужний» СРСР, а «бездомні скитальці». Саме вони, емігранти, упрігшись у рух за «своє і рідне», були покликані ідеєю, хоча не мали особливих статків і можливостей, але не бажали відступати перед тими труднощами, які виникали перед ними. Бо, знову ж таки, були об'єднані «спільною великою ідеєю».

Іван Багрянний розглядає пресу як зброю, як важливий засіб у боротьбі за цю ідею. Якраз у тому, щоб втримати цю зброю протягом тривалого часу у важких умовах і обставинах і на високому, насамперед ідейному рівні, й полягає, на думку публіциста, великий іспит у справі існування газети «УВ».

Численні факти підтверджували ці слова письменника й редактора. Адже ж часопис «не падав» і продовжував виходити в найтяжчих і «найбезвиглядніших умовах поневірянь», без засобів і фінансових можливостей, лише завдяки колосальному напруженню волі й пера бездомних вигнанців і шляхом підтримки читачів, таких же вигнанців. Ось та реальність, яку Іван Багрянний називає «великим іспитом», стверджуючи: «Якщо взяти до уваги, що газета – це зброя в боротьбі, то намагання утримати її в постійній дії за таких ось можливостей протягом років і на високому рівні – це і є великий іспит». Іспит на любов до своєї батьківщини! [12, с. 31].

Водночас це був іспит на ідейність, на характер, на духовну міць, на творчі здібності. Хто ж складав цей іспит, який тривав понад п'ять десятиліть існування часопису? Хто всі ці роки служив «УВ» віддано, самозречено в умовах, коли, може, сто разів хотілося сказати «досить!», зневірившись, кинути «це все», але вони не сказали, не кинули, не зневірилися, а натомість вистояли? Хто ж вони? Найточнішу відповідь на це запитання мав сам Іван Багрянний. Цей іспит, за його словами, складала оті «зіпсовані більшовизмом», як інколи дехто дозволяв собі в дискусійному запалі називати емігрантів-східняків, ті «численні ентузіасти, часом зовсім скромні й нікому не знані». Їх,

відданих справі й Батьківщині, й справді пройшло за ті роки безліч через складальний і друкарський цехи, через редакцію, через адміністрацію, через широко розгалужену мережу кольпортерів – через усі ділянки, з яких кожна вимагала великої праці й наполегливості... Утім, усі вони, хто був причетний до творення «УВ», працювали за мізерну матеріальну винагороду, часом зі шкодою для здоров'я, часто так і не влаштувавши особисте життя. Усе це – «пропащі люди з більшовицького пекла», наголошував Іван Багряний. Це вони, «неафішовані патріоти», ті, що «вирости в ярмі», скромні, але вперті борці за свій народ. Їх багато, їх цілий легіон, це вони склали отой важкий іспит, без якого нічого не відбулося б, без якого не втрималося б видання. Разом із ними, причетними безпосередньо до творення «УВ», цей іспит складала й вся (за винятком «нечисленних малоросів») підрадянська еміграція, яка й гуртувалася навколо часопису.

Найважливішим було те, що ці «вихідці з більшовицького пекла» як творці нової еміграції відчували в собі глибоку віру й надію у свій народ. І саме це, нагадує І. Багряний, було найбільшим сенсом усього тогочасного протистояння. У цій вірі й надії у свій народ, мабуть, і було найбільше значення того, що «УВ» так довго тримаються, не злякавшись труднощів. І якщо дивитися на «вихідців із того більшовицького пекла», то віра їхня зміцнювалася на прикладі кожного випуску часопису. Тут письменник і публіцист говорить про тип української людини, яку було «мордовано більшовизмом довгі десятиліття». Саме ця «збірна українська людина» як новий тип еміграції довела свою силу й спромогу. І зробила вона це насамперед на прикладі довготривалості й ідейності газети.

Усього через рік після «Великого іспиту» публіцист пише **«Пробу вартостей»**. Вихід у світ кожного ювілейного числа «УВ» для Івана Багряного – чи то головного редактора газети, чи її ідейного натхненника – це ще один інформаційний привід, ще одна нагода сказати слово про видання, його призначення, ідею існування та середовище, яке гуртувалося навколо нього. Таку нагоду він використовує й у «Пробі вартостей», яку написано до виходу 500-го числа «УВ».

То був квітень 1951 р. Часопис з'являється друком уже шостий рік поспіль. За словами Багряного, факт цей «дивний». «Тим більше факт цей дивний, що у своїх жебрацьких, діпівських умовах «УВ» виходять регулярно шість років поспіль двічі на тиждень без жодного зриву, й до того ж є газетою великого формату». Причому «великого

формату не тільки папером», небезпідставно уточнює автор, а великого насамперед «своїм змістом, своїм ідейним і культурним рівнем».

І справді, часописів на еміграції було чимало. Можемо сказати, навіть багато. Причому всі вони народилися в однакових обставинах – у казармах і таборах Ді-Пі в Німеччині й Австрії. Щоправда, не всі з них мали однакові умови. Деякі перебували в кращому для розвитку й поступу становищі, бо ж були фінансово підтримувані сильними організаціями, за спиною яких було по 25 років існування, тобто мали вже досить тривалий досвід. Утім, невдовзі всі ті часописи припинили виходити з друку. Натомість «УВ», які з низки причин мали умови найгірші, трималися та, висловлював тоді віру І. Багряний, триматимуться й надалі.

Звісно, не завжди й не все складалося гармонійно на цьому шляху в українському еміграційному середовищі, траплялися й непорозуміння, навіть конфлікти. Мали своїх опонентів й «УВ». Якраз у «Пробі вартостей» І. Багряний дає їм свою відповідь: «Цей факт [тривале існування часопису – С. К.] для багатьох сучасників із табору тих, що ненавидять «УВ» всіма своїми фібрами, тобто з табору комуністичного й із табору націонал-монархістського, просто незрозумілий. Він незрозумілий такою ж мірою, як не зрозуміло для нас, чому українські націоналісти й гетьманці, без сумніву ж українські патріоти, так завзято поборюють «УВ» [13].

Але ж вихід із друку цієї газети, зазначає публіцист, як і вся діяльність того середовища, трибуною якого є «УВ», – це певною мірою «показник вартостей усієї тогочасної української нації, оцієї її абсолютної більшості, що була піддана більшовицькій нівеляції».

Річ у тім, продовжує свою аргументацію в статті І. Багряний, що «існувало глибоке переконання серед старої української еміграції та серед усіх українців, що жили поза межами СРСР, що Україна внаслідок жорстокої ворожої окупації, внаслідок морального й фізичного терору, надто ж наслідком виховання молоді протягом десятиліть під оглядом національним перетворена в «дике поле». Публіцист доводить, що такі думки були трагедією для кожного чесного українця, якому дорога доля України: «Бо ж як можна говорити про наше майбутнє, про самостійну й незалежну Українську державу, коли народ під оглядом національним мертвий. Адже щоб здобути незалежність великій чисельно нації, треба, щоб вона того хотіла, й треба, щоб за ту незалежність боролися не маленькі політичні гуртки, а великі мільйони

народу, нації, свідомої себе й своїх національних інтересів».

Та частка українського народу, що вийшла на Захід в обличчі політичної еміграції, стала «складати пробу» національних і духовних якостей, демонструючи незламну волю до боротьби, стала своєрідним запереченням того «дикого поля». І виразним доказом цього були «УВ» – трибуна найпередовішої частини підрадянської еміграції, трибуна недовірливих... Адже ж ідеться про тих, які, пройшовши через більшовицьке пекло, витримавши по кілька термінів норильсько-колимських ув'язнень, не здалися в боротьбі з ідейним ворогом і прийшли на Захід, де творчо виявили себе в багатьох галузях, зокрема й у справі видання часопису. «І секрет існування та чіткого функціонування «УВ» у найнесприятливіших умовах саме в тому й полягає, що «недовірливі» виявилися надзвичайно живучими й загартованими патріотами своєї Вітчизни, фанатиками боротьби проти московсько-більшовицької деспотії», – наголошує Іван Багрянний.

Але найважливіше, що тією силою, яка, перевершивши страх репатріації та страх перед ворогом узагалі, забезпечила організацію, розбудову й тривале існування «УВ» як знаряддя боротьби з ворогом, була насамперед, за словами Багряного, глибока любов до тих, що лишилися «там», у пеклі, безоглядна вірність їм і готовність в ім'я них іти на найбільші жертви й не зупинятися ні перед якими труднощами. Йдеться про солідарність із тими українцями, які у важкий час перебували в підрадянській Україні.

Тут варто наголосити на колосальному значенні віри самого письменника в українську національну ідею, в силу друкованого слова рідною мовою, надто ж на чужині. Так, у статті «**Наша преса**», що її написано в березні 1955-го, І. Багрянний зазначає: «Наш рух тримається на безприкладному патріотизмі й безоглядній вірності своєму народові. Тому він такий міцний, тому він такий потужний». Найкращим доказом, найкращою ілюстрацією цього «революційно-демократичного руху», на думку публіциста, може бути «наша преса». Вона виявилася «надзвичайно живучою, агресивною, непримиренною щодо комунізму й фашизму». Прикметно, що саме в цій статті, віддаючи належне «УВ» як «першому й головному органу», І. Багрянний розширює коло часописів того середовища, називаючи й інші періодичні видання («Український Прометей» (США), «Наші позиції» (Німеччина), «Штурм» (Німеччина, згодом США), «Літературний зошит» (Німеччина)),

підкреслює їхню важливу роль у царині боротьби за визволення нашого народу, в справі «ідейного й політичного виховання людських мас та їх духовної організації» [14].

Це – та преса, яка, за твердженням Івана Багряного, народжена під дамокловим мечем репатріації та Ялтинської угоди, не тільки вистояла й вціліла, а й «виявила блискучу здібність рости й розвиватися». На доказ цього публіцист наводить такий факт: за десять років існування «УВ» – існування в умовах еміграції! – загальним тиражем вийшло понад вісім мільйонів примірників цього видання. Мало того: це єдиний часопис із заснованих після Другої світової війни, який упродовж значної кількості років виходив не раз, а двічі на тиждень. Газета проіснувала понад п'ять десятиліть, хоча в це важко повірити, особливо беручи до уваги початки її історії, які сягають періоду жорстокої репатріації «в роки полювання на колишніх «радянських громадян», утікачів від Сталіна, як на міжнародних злочинців». Усе це створювало виключно нестерпні умови не тільки для праці, а й для життя взагалі [15, с. 35].

У лютому 1956-го виходить 1000-не число часопису. На цю подію Іван Багрянний відгукнувся статтею «**Зброя першої лінії**», в якій він окреслює «УВ» як «трибуну зпідсоветської української еміграції», «могутню політичну зброю», мета й призначення якої – розвінчання правди про імперію СРСР, зміни на теренах Східної Європи на користь вільних і незалежних держав, визволення України з-під радянської корми.

Саме в цій публікації автор наголошує на головному призначенні не лише преси, а й усієї політичної еміграції: виконуючи функцію боротьби з більшовизмом, водночас не втратити єдності з Батьківщиною, з українським народом, солідаризуватися з тими силами, які демонстрували в цьому напрямі єдність. Отже, політична роль еміграції як виразника волі й інтересів свого народу, наголошував І. Багрянний, залишалася незмінною [16].

Прикметно, що «УВ» були єдиним на той час виданням, яке змогло подолати вершину в тисячу чисел, а ще – стали тим, заснованим новою політичною еміграцією, тобто після Другої світової війни, часописом, що самоствердився як могутня політична зброя та проіснував у такій якості впродовж десятиліть, аж до початку ХХІ століття. Тривала історія цієї газети – свідчення незламної волі до боротьби, один із доказів змагу за наше майбутнє, за самостійну незалежну державу [17, с. 36–37]. Ось чому політик і письменник розглядає «УВ», загалом пресу української полі-

тичної еміграції як вагому ідеологічну зброю, як «зброю першої лінії».

Зрозуміло, що в підрадянській Україні такої преси не було й не могло бути. Таким чином, еміграції, яка була відділена від свого народу кількома кордонами, судилося діяти за «залізною заслоною». Та важливіше те, що заслона не виросла в серцях і душах еміграційних українців, бо «національні й політичні аспірації еміграції» були співзвучні з «прагненнями й стремліннями нашого народу на Батьківщині». «Завжди маймо на оці, що вся наша позитивна політична діяльність в ім'я розкріпачення та національного унезалежнення нашого народу так чи так має великий резонанс і так чи так має й матиме позитивні наслідки», – наголошував І. Багрянний. І преса в цій боротьбі відігравала роль наймогутнішого знаряддя. Тут автор знову, як і у «Великому іспиті», вдається до порівняння преси «тамтешньої, советської, забріханої» та «нашої вільної», тобто еміграційної. А порівнюючи, він висловлює переконання: «Та немає двох слів – наша преса, попри всі її недоліки, була б до душі й до серця кожній людині «там» (тобто в Україні). І наснажувала б їх, рабів соціалістичних, величезним піднесенням, надіями й вірою, та волею до боротьби за краще майбутнє». Цей нерівний двобій, якщо брати до уваги матеріальні засоби радянської преси, морально виграла преса еміграції, бо, як зазначав публіцист, на її боці була правда [18, с. 79–88].

І в цьому твердженні Івану Багрянному важко заперечити: правда була таки на боці преси еміграції, бо це ж вона, а не радянська періодика, вістила світові про багатомільйонні втрати від голоду 1932–1933 рр., про Розстріляне Відродження, розкуркулення – знищення українського селянина, червоний терор 1930-х, віддано підтримувала правозахисний рух в Україні 1960–1970-х тощо. Усе це – теми, які, сповідуючи правду, від числа до числа, від матеріалу до матеріалу плекали «УВ», натомість радянська преса цю проблематику свідомо або замовчувала, або перекручувала.

Ці п'ять статей Івана Багряного про «УВ», які ми розглядаємо в контексті історії української еміграційної преси, написані з різних нагод. «На варті» – до виходу сотого числа, «Великий іспит» – до 5-річчя часопису, «Проба вартостей» – з нагоди 500-го числа, «Наша преса» – це витяг з доповіді на IV з'їзді Української революційно-демократичної партії, а до «Зброї першої лінії» автора спонукала поява тисячного числа газети. Хронологічні межі цих публікацій охоплюють дев'ятирічний

період (перша, «На варті», – 20 липня 1947 р., п'ята, «Зброя першої лінії», – 23 лютого 1956 р.).

Таким чином, усі вони написані впродовж перших десяти років існування часопису, тобто в найбільш інтенсивний період його історії, коли не лише формувалися колектив та ідеологічна платформа, а й визначалися формат виходу й джерела фінансування. Важливе значення в цьому процесі мало слово Івана Багряного. Адже ж «УВ» потребували сталої допомоги, уваги, розвитку. Ось чому всі ці статті об'єднують ще й те, що написано їх у формі закликів щодо такої необхідної підтримки часопису, а саме це, зауважмо, було вкрай актуальним і тоді, й пізніше – вважай, увесь період його існування. Це були звернення та прохання щодо «дальшої допомоги й підтримки» газети. Власне, це й спрацювало – завдяки зусиллям середовища, яке відгукувалося на ці заклики, роз'яснення, прохання І. Багряного, й було втримано це видання. Роль цієї постаті у справі акумулювання допомоги часопису була визначальною.

Висновки і пропозиції. Цей «укрвістівський» цикл статей, до якого цілком логічно можна долучити листи й виступи, в яких Іван Багрянний говорить про долю часопису, становить вагомий внесок як у літопис цього видання, так і в історію всього журналістського руху, містить відповіді на низку запитань, які постають і поставатимуть перед дослідниками української еміграційної преси після Другої світової війни. Наголошуючи на особливостях цієї конкретної газети, подаючи цікаві подробиці з її буття, окреслюючи найважливіші віхи її існування, умови праці співробітників, автор водночас визначає ті типологічні риси, які об'єднують її з іншими часописами, що виходили поза Україною в той час. Отже, матеріали цього циклу посіли суттєве місце не лише в історії «УВ», а й загалом в історії журналістики українського закордоння.

Важко не погодитися з Іваном Багрянним, який у написаній ще 1947 р. статті «На варті» зазначав: «Минуть роки, але ніхто не зможе нічого закинути за ці сто чисел нашому часописові, ані щодо послідовності, ані щодо принципової стійкості... Минуть роки – і тоді, так само як і тепер, цей документ – ці сто чисел нашого часопису можна буде одверто демонструвати, не соромлячись за них і нічого в них не зрікаючись, бо немає в них нічого такого, за що треба було б червоніти перед нащадками» [19, с. 16]. Ці слова мовлено з нагоди виходу у світ перших ста чисел видання, але їх сміливо й із певністю можна використати й до всього 55-річного шляху «УВ». Бо це шлях чесної журналістики, шлях любові й відданості Батьківщині.

Список літератури:

1. «Українські вісті» в Європі й Америці (1945–2000) : бібліографічний покажчик змісту газети «Українські вісті» : у 2 т. / упоряд. С. Козак. Київ: Літературна Україна, Ярославів Вал, 2010. Т. 1: 1945–1967. 592 с.; Т. 2: 1968–2000. 558 с.
2. Присяжний М. Преса української еміграції в Німеччині: становлення, розвиток, тематична політика (1945–1953). Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2000. 220 с.
3. Сидоренко Н. Українська таборова преса першої половини ХХ століття: проблеми національно-духовного самоствердження : дис. ... д-ра філол. наук : 10.01.08 ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ, 2000. 425 с.
4. Дзюба І. Громадянська снага і політична прозорливість (про публіцистику І. Багрянного). *Публіцистика* / І. Багрянний. Київ, 2006. С. 5–13.
5. Багрянний Іван. Публіцистика / упоряд. О. Коновал. Київ: Смолоскип, 1996. 856 с.
6. Козак С. Іван Багрянний – редактор і автор часопису «Українські вісті» (1945–1963). *Наукові записки Інституту журналістики*. 2019. Т. 2 (75). С. 152.
7. Багрянний Іван. Примітив свиснув. *Українські вісті*. 1948. Ч. 16, 21 лютого. С. 1.
8. Багрянний Іван. На варті. *Українські вісті*. 1947. Ч. 42, 20 лип.
9. Народжені для бою: до історії часопису «Українські вісті» / упоряд. С. Козак. Київ: Літературна Україна, 2020. С. 15.
10. 55 років: боротьба, правда, гідність і – перемога! Київ: Літературна Україна, 2014. С. 15.
11. Багрянний Іван. Великий іспит. *Українські вісті*. 1950. Ч. 39, 14 трав.
12. Народжені для бою: до історії часопису «Українські вісті» / упоряд. С. Козак. Київ: Літературна Україна, 2020. С. 31.
13. Багрянний Іван. Проба вартостей. *Українські вісті*. 1951. Ч. 35, 29 квіт.
14. Багрянний Іван. Наша преса. *Українські вісті*. 1955. Ч. 22, 6 берез.
15. Багрянний Іван. Проба вартостей. *Народжені для бою: до історії часопису «Українські вісті»* / упоряд. С. Козак. Київ: Літературна Україна, 2020. С. 35
16. Багрянний Іван. Зброя першої лінії. *Українські вісті*. 1956. Ч. 14, 23 лют.
17. 55 років: боротьба, правда, гідність і – перемога! Київ: Літературна Україна, 2014. С. 36–37.
18. Багрянний Іван. Зброя першої лінії. *55 років: боротьба, правда, гідність і – перемога!* Київ: Літературна Україна, 2014. С. 79–88.
19. Народжені для бою: до історії часопису «Українські вісті» / упоряд. С. Козак. Київ: Літературна Україна, 2020. С. 16.

Kozak S. B. IVAN BAHRYANY AND THE TASKS OF THE PRESS OF UKRAINIAN POLITICAL EMIGRATION (ACCORDING TO THE MAGAZINE “UKRAINIAN NEWS”, GERMANY, 1945–1963)

The newspaper “Ukrainian News”, which was published in Germany and the United States for 55 years, is an important source for studying the problems of the Ukrainian emigration press after the Second World War. An important place in the context of this topic is occupied by articles by the famous publicist and writer Ivan Bahryany. In particular, he devotes his publications to the important role of the press abroad, the activities of the Union of Ukrainian Journalists, typical issues of emigration periodicals, the problem of freedom of speech in Soviet Ukraine, various stages of the history of “Ukrainian News”, a number of other significant problems that were relevant to the Ukrainian foreign press after the Second World War. The purpose of the research is to find out their problems, bases and time of writing, as well as their role in the formation of national-state ideology in the Ukrainian emigrant society through the prism of this author’s publications in the newspaper “Ukrainian News”. The main method of achieving this goal was the analysis of a series of materials by I. Bahryany on the press on the pages of “Ukrainian News” (chronological boundaries are as follows: the first post – “On guard” (1947), the last material of this series – “Weapons of the first line” (1956). Thus, a number of little-known materials were processed, their thematic and genre content was clarified, and a new valuable fact from the history of the publication was obtained. In particular, it was established that each of these articles was published before some important date or event in the history of the newspaper, but all together they are pages that illustrate important stages not only in the history of the Ukrainian press but also in the history of the Ukrainian diaspora, its multifaceted activities for the state existence of the Ukrainian people, contribute to the reproduction of a more holistic picture of the stay of Ukrainians in many countries.

Key words: newspaper, “Ukrainian News”, Ivan Bahryany, emigration, press.